

SECURITATEA INTERNAȚIONALĂ: CONCEPTUALIZARE, DEFINIRE ȘI DIMENSIUNI

**Curs universitar elaborat în cadrul Facultății Relații
Internaționale, Științe Politice și Administrative**

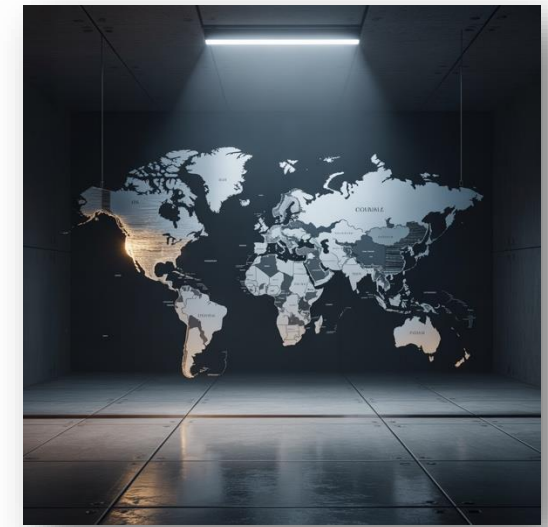
Universitatea de Stat din Moldova

Autor: Tatiana Busuncian, dr., conf. univ.

Chișinău, 2025

Conținuturi, Obiective și Termeni-cheie

Conținuturi:

1. Conceptul de "securitate internațională" și evoluția acestuia în sec. XX
2. Mediul de securitate post război rece – o analiză multidimensională a securității
3. Modelul operațional al securității internaționale

Termeni-cheie:

Securitate internațională, arhitectura de securitate, perioada post război rece, politică de securitate, securitatea sistemului internațional, amenințări și vulnerabilități

Obiective de referință:

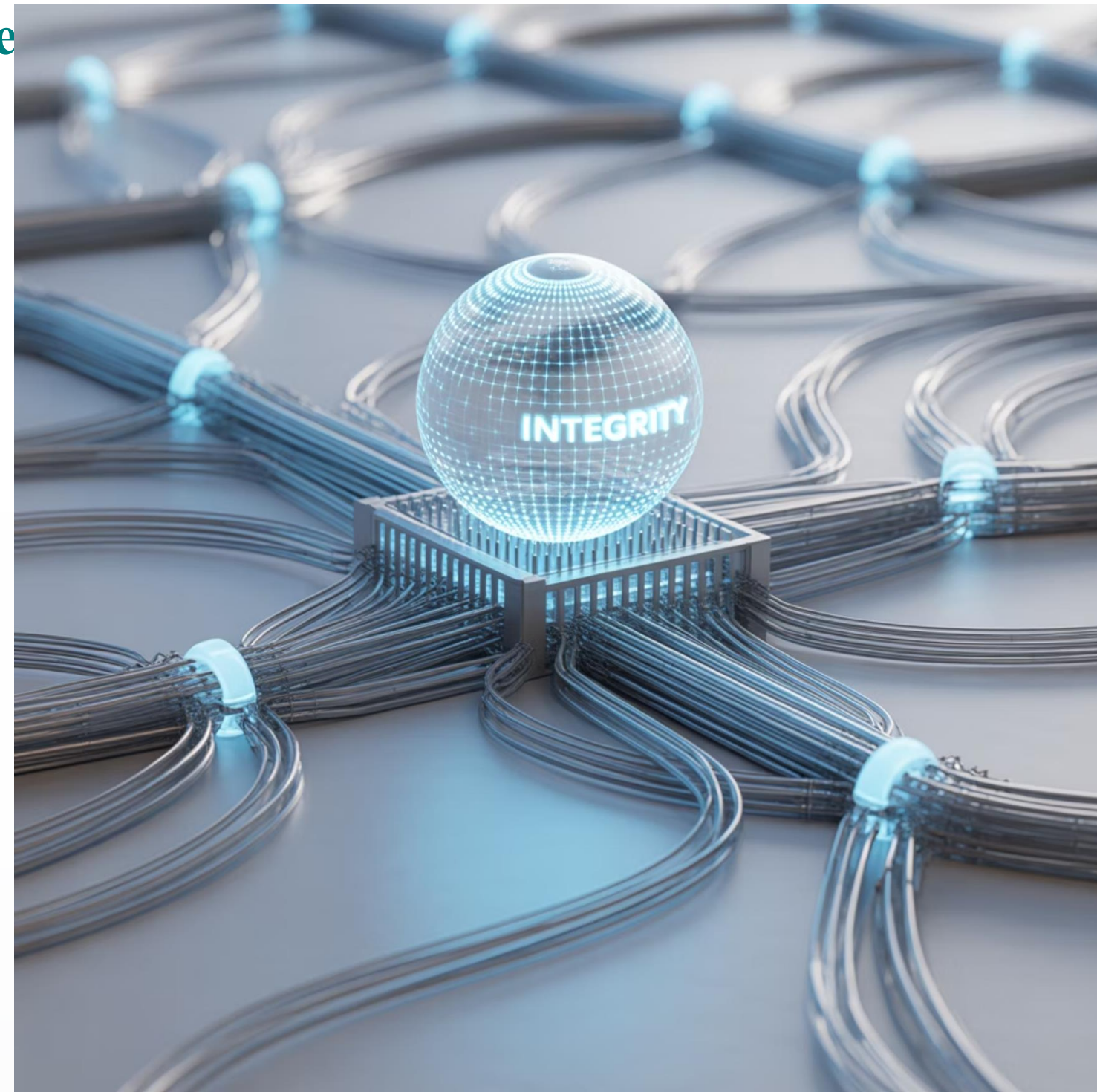
- Să determine locul și rolul cursului în raport cu alte discipline din domeniul relațiilor internaționale
- Să identifice sursele relevante domeniului de activitate
- Să analizeze evoluția conceptului de securitate
- Să dezvăluie conceptul de securitate și a celor derivate (securitate internațională, națională, militară, politică de securitate)
- Să manifeste interes pentru perfecționarea profesională prin dezvoltarea abilităților de gândire critică.

Istoriografia cercetării securității internaționale

Începutul secolului al XXI-lea deschide un nou capitol în politica internațională, capitol în care securitatea și, implicit, reconfigurarea și consolidarea centrelor de putere, ocupă locul central în determinarea noii arhitecturi mondiale. Problema securității internaționale este una din cele mai dificile și complexe întrebări pe care și le pun mințile lucide ale lumii.

Securitatea internațională cuprinde un sistem comprehensiv de relații internaționale bazat pe respectul principiilor și normelor de drept internațional menit să păstreze pacea și stabilitatea internațională, prin prevenirea conflictelor și soluționarea disputelor și a diferendelor internaționale apărute pe cale pașnică.

Pentru studierea securității internaționale au fost realizate noi abordări, au fost elaborate diverse metodologii întemeiate de o bază documentară solidă, menită să contribuie semnificativ la elaborarea unor strategii viabile la nivel internațional. Astfel, securitatea internațională are, respectiv, mai multe concepte și definiții stabilite, numite tradiționale: neorealism: K. Waltz și comprehensive: neoliberalism/neoconstructivism: R. Keohane, J. Nye/B. Buzan, O. Waever. Aceste dezbateri sunt bine cunoscute și descrise de savanții R.-S. Ungureanu, V. Varzari și Gh. Tătaru.

Principalele școli academice în studiul securității internaționale

Cercetătorii în relațiile internaționale, care abordează problema privind securitatea internațională, pot fi clasificați în trei școli academice majore – neorealismul, neoliberalismul și neoconstructivismul, care, de fapt, reflectă paradigmele principale ale teoriei relațiilor internaționale.

Neorealismul

Reprezentanți: J. Herz, R. Jervis, H. Morgentau, M. Kaplan, K. Waltz, R. Gilpin, I. Wallerstein, H. Bull, H. Kissinger, S. Huntington

Consideră că statul național este un actor principal al sistemului de securitate internațională, care, în relațiile internaționale și în ordinea mondială, este considerat a fi un mediu anarhic sau anarhic restrâns.

Neoliberalismul

Reprezentanți: J. Nye, R. Keohane, A. Carter, J. Steinbruner, W. Perry, R. Cohen, M. Mihalka, S. Krasner, F. Fukuyama, G. Alexandrescu și alții.
Sunt de acord cu idea că mediul relațiilor internaționale nu este unul securizat, pentru că există conflicte. Totodată, consideră că în mediul relațiilor internaționale există și fenomenul cooperării.

Neoconstructivismul

Politicele externe ale statelor sunt construite, în mare măsură, după modelul zero-sum, ceea ce înseamnă că orice acțiune care avantajează un stat/clasă politică poate dezavantaja sau dezavantaja relativ altă clasă politică în funcție de tangența sau lipsa concordanței intereselor identificate.

În viziunea susținătorilor acestei paradigme, anume economia, fiind interesul principal al statului, determină politica externă pe arena internațională.

Problematica securității internaționale studiată în Republica Moldova

În Republica Moldova, problematica securității internaționale este abordată de către cercetătorii V. Juc, N. Albu, V. Varzari, V. Saca s.a. Astfel, V. Juc , consideră că securitatea este o formă specială de politică și toate aspectele legate de securitate sunt probleme politice, dar cu toate acestea, nu toate conflictele constituie aspecte de securitate.

Astfel, politica obține un dublu aspect, de dispută și de problemă de securitate, în momentul în care pierderea unor vieți omenești sau pagubele materiale devin sau chiar au devenit o posibilitate, din perspectiva unuia ori a mai multor actori implicați. Problemele de securitate sunt la fel de vechi ca istoria interacțiunii umane în timp și spațiu, acolo unde intervin forța și amenințările coercitive. Securitatea ca și politica este un fenomen care continuă să fie creat de intenția sau acțiunea umană.

O înțelegere mai cuprinzătoare a securității evidențiază numeroase situații și perioade istorice în care actorii au ales strategii și au urmat politici pe termen lung cu scopul de a depăși sau de a slăbi stimulentele pentru folosirea forței ca soluție la conflictele lor. Uniunea Europeană se află într-un proces de constituire a unei astfel de comunități de state și a unor relații personale, care trec dincolo de identitățile naționale.

Odată cu sfârșitul războiului rece și al competiției bipolare dintre supraputeri, lumea a devenit mult mai complexă și mai confuză. Situația de până la decembrie 1991 a fost înlocuită de o lume nouă, care sfidează explicațiile și percepțiile facile. Aceasta este o lume nouă asaltată de amenințări fără precedent la adresa securității, măcinată de terorismul global, crima organizată, arme de distrugere în masă, migrație ilegală și trafic de persoane.

Conceptul de securitate și elementele sale componente

Termenul de "securitate" provine din latinescul *securitas-securitatis* și reprezintă "faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentimentul de siguranță pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol".

Securitatea mai înseamnă și "protecție, apărare".

Securitatea reprezintă, în principiu, "acea stare de fapt care pune la adăpost de orice pericol extern și intern o colectivitate sau un stat oarecare, în urma unor măsuri specifice, ce sunt adoptate și care asigură existența, independența, suveranitatea, integritatea teritorială a statului și respectarea intereselor fundamentale."

Definirea conceptului de securitate

Conceptul de "securitate" este definit în mai multe moduri:

Abordarea militară

Lipsa relativă a războiului

Abordarea națională

Capacitatea unei națiuni de a promova
cu succes interesele sale naționale

Abordarea socio-economică

Asigurarea bunăstării viitoare

Abordarea civică

Prezentarea unui stil de viață acceptabil de către cetățeni ce e
compatibil cu necesitățile și aspirațiile legitime ale altora

Abordarea psihologică

Absenta amenințărilor și temerilor

Perspectivile UE și NATO asupra securității

Perspectiva UE

"Securitatea" este sistemul specific al funcționării continentale organizată astfel încât să excludă posibilitatea oricăror amenințări/agresiuni la adresa unuia/mai multor state europene.

Trei obiective strategice ale UE:

1. Abordarea amenințărilor
2. Construirea securității în vecinătatea noastră
3. O ordine internațională bazată pe multilateralismul eficient

Perspectiva NATO

"Securitatea" asigură unul din fundamentele indispensabile pentru mediul euroatlantic, în care nici o țară nu poate intimida/constrânge o alta țară prin amenințarea cu forța/cu aplicarea forței.

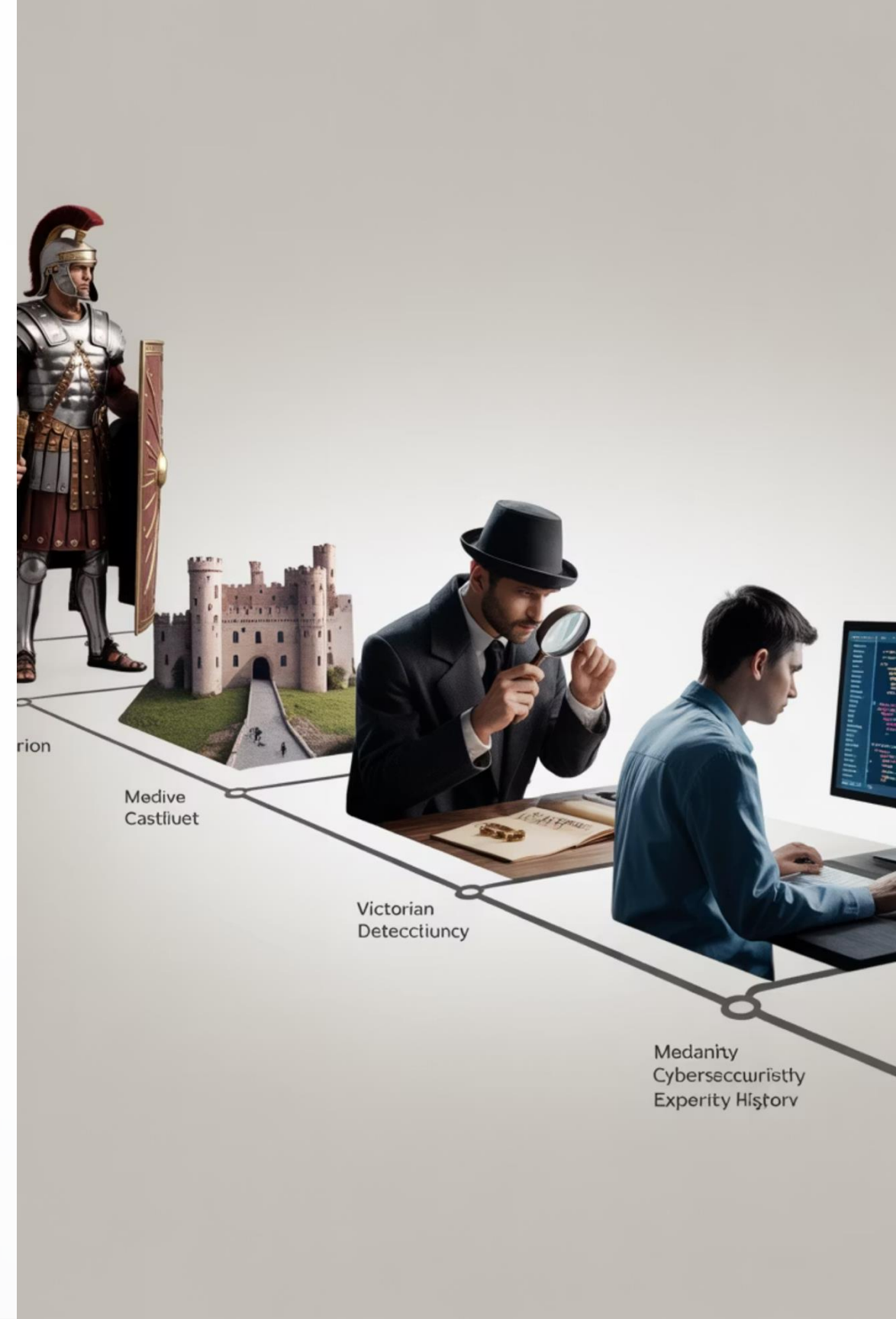
Conceptul contemporan de ”**securitate**” - reprezintă un termen multidimensional.

Evoluția conceptului de securitate

Termenul de securitate este de uz general în relațiile internaționale.

Înainte de apariția preocupărilor economice și ambientale, din timpul anilor 70, conceptul de "securitate" era rareori tratat în alți termeni decât cei ai intereselor politice particulare ale participanților și chiar până la sfârșitul anilor 80 discuția încă mai avea un puternic accent militar.

Termenul de securitate intră în vocabularul curent al comunității internaționale după anul 1945 și se impune la mijlocul anilor 1970. Etimologia noțiunii își are rădăcinile în Imperiul Roman, în perioada domniei împăratului Hostilian – 250 d. Hr. Zeița care asigura protecția și bunăstarea imperiului se numea *Securitas* ca libertate în fața amenințărilor.

Evoluția și extinderea conceptului de securitate

În perioada modernă a istoriei, sensul noțiunii de "securitate" este derivat din conceptul medieval de rațiune de stat înțeles ca stare de necesitate, prin care guvernării unui stat își rezervă o situație juridică ce le permite să invoce măsuri excepționale pentru asigurarea funcționării și integrității statului.

Inițial, securitatea a fost asociată cu puterea militară.

1

Perioada tradițională (pre-1990)

Securitatea centrată pe dimensiunea militară și statală

2

Extinderea conceptului (post-1990)

Securitatea extinsă către domeniile: politic, economic și societal

3

Abordarea contemporană

Securitatea include toate schimburile dintre oameni și agenții lor: state, organizații internaționale, corporații și asociații.

Organizația Națiunilor Unite și securitatea internațională

Securitatea internațională cuprinde sistemul de relații internaționale, bazate pe respectul principiilor și normelor de drept internațional dintre toate națiunile, care exclude soluția de rezolvare a disputelor și a diferendelor dintre ele prin forță sau amenințare.

Rolul ONU în securitatea internațională

Un loc important în relațiile internaționale îl ocupă organizațiile internaționale

Organizația Națiunilor Unite este prima organizație internațională care avea ca obiectiv principal apărarea păcii și securității internaționale.

Rolul ONU în securitatea internațională

Practica politică a demonstrat că rolul cel mai important jucat de ONU în 14 procese de aplanare al crizelor de natură diferită (politico-militare, umanitare sau ecologice) se manifestă prin intermediul promovării unei diplomații pașnice.

Sfârșitul Războiului Rece și globalizarea au condus la o modificare a conceptului de securitate, astfel încât securitatea ajunge să aibă nu doar o singură dimensiune.

Securitatea are încă o rezonanță puternică în studiile de securitate contemporane.

ONU, ca organizație internațională de securitate principală, încearcă să răspundă la dezastrele naturale sau produse de om, să reducă vulnerabilitatea țărilor la dezastre.

Republica Moldova și relația cu ONU

Republica Moldova continuă să-și intensifice raporturile cu instituțiile specializate din sistemul ONU.

În februarie 1993, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și-a înființat la Chișinău o reprezentanță, care reprezintă un sprijin real pentru Moldova.

Participarea la misiunile ONU a adus un aport considerabil prin prisma experienței căpătate, cât și în promovarea valorilor democratice, a drepturilor omului și a statului de drept, ceea ce stimulează relația cu ONU spre o cordialitate mai evidentă.

Sistemul securității internaționale

Sistemul securității internaționale presupune un set de măsuri comune ale statelor/a unui grup de state orientate spre prevenirea/amenințarea păcii și securității internaționale.

Baza juridică

Sistemul e exprimat juridic prin tratat, având la bază elemente distincte

1. Neaplicarea forței

Primul element este neaplicarea/amenințarea cu forța în relațiile internaționale

2. Soluționarea pașnică

Al doilea element este soluționarea diferendelor exclusiv prin mijloace pașnice

Cooperarea

Al treilea element este cooperarea activă în vederea soluționării cauzei conflictului

În plus, statele partenere pot benevol acorda ajutor statului victimă în caz de agresiune.

Caracteristicile sistemului de securitate internațională

Sistemul de garanții mutuale

Sistemul de securitate internațională presupune un sistem de garanții mutuale, care are 2 cerințe:

- Rezolvarea diferendelor internaționale pe cale pașnică prin mediere, negociere, conciliere
- Statele ce nu recurg la asemenea căi de soluționare a diferendelor internaționale, devin sancționate colectiv

Componente ale sistemului

Sistemul de securitate internațională reprezintă în totalitatea sa un set de:

- Norme juridice (principiile fundamentale ale dreptului internațional)
- Instituții (Consiliul de Securitate al ONU)
- Mecanisme (procedurile de soluționare pașnică a diferendelor, neangajarea, neutralitatea)

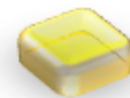
Tipuri de sisteme de securitate colectivă

1. Sistemul universal de securitate colectivă
2. Sistemul regional de securitate colectivă

ONU și sistemul de securitate colectivă

Principala instituție responsabilă pentru edificarea sistemului de securitate colectivă este ONU, care este o instituție universală.

În Carta ONU sunt prevăzute măsurile pentru asigurarea securității, precum:

Dezarmarea

Reducerea și controlul armamentelor la nivel global

Reglementarea pașnică a diferendelor internaționale

Prin mecanisme de mediere, negociere și arbitraj

Măsuri de constrângere

În caz de necesitate - adoptarea măsurilor de constrângere contra statelor ce se fac vinovate de încălcarea păcii și securității internaționale

Exercitarea activității ONU în domeniul securității nu înseamnă doar securitate militară, dar și cea nemilitară: politică, economică, ecologică și umanitară, de la nivelul individului uman la cel al întregii lumi.

NATO - Organizația Tratatului Atlanticului de Nord

NATO este o organizație politico-militară, creată prin Tratatul Atlanticului de Nord, la 04.04.1949, la Washington.

Cuprinde 30 de state independente și suverane din Europa și 2 din America de Nord. Sediul NATO se află la Bruxelles (Belgia).

Principiile NATO:

- Alianța are un caracter pur defensiv
- Securitatea este indivizibilă - un atac asupra unui membru al Alianței înseamnă un atac asupra tuturor (conform art. 5 și 7 din Tratat)
- Politica de securitate a NATO are la bază apărarea colectivă și menținerea forței nucleare potrivite.

OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

OSCE își are originile în anii '50, odată cu ideea convocării unei conferințe general europene pentru securitate, ce s-a materializat în anii '70, când a fost inițiată Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, for multilateral de dialog și negocieri între Est și Vest.

În cadrul Conferinței a fost semnat Decalogul - 10 principii fundamentale ale dreptului internațional, ce stau la baza CSCE.

În 1990 are loc semnarea Cartei de la Paris pentru o nouă Europă, iar în 1994 se desfășoară Conferința de la Budapesta, în urma căreia are loc transformarea din CSCE în OSCE.

În prezent OSCE cuprinde:

- 57 state participante (Europa, America de Nord și Asia Centrală)
- 11 parteneri de cooperare (arealul mediteraneean, Asia, Australia)

OSCE este cea mai mare organizație regională din lume, având un rol esențial în promovarea securității și cooperării în Europa.

PSAC - Politica de Securitate și Apărare Comună a UE

PSAC (Politica de Securitate și Apărare Comună) este un instrument relativ recent, menit să înlocuiască fosta politică PESA (Politica Europeană de Securitate și Apărare). PSAC este parte integrantă a Politicii Externe și de Securitate Comună.

Un rol deosebit în dezvoltarea și modificarea PSAC l-au avut:

1 — **1992**

Tratatul de la Maastricht - primele elemente ale politicii de securitate comune

2 — **1997**

Tratatul de la Amsterdam - dezvoltarea politicii de securitate

3 — **2003**

Strategia de Securitate Europeană prezentată de Javier Solana la Salonic

4 — **2009**

Tratatul de la Lisabona - renovare considerabilă a întregii politici, instituirea postului de Înalt Reprezentant al UE pentru PESC, înființarea Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE)

Obiectivele securității naționale a Republicii Moldova

Independență și suveranitate

Asigurarea și apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale

Ordine constituțională

Apărarea ordinii constituționale și dezvoltării democratice

Securitate internă

Asigurarea securității interne și consolidarea statalității Republicii Moldova

Valori și interese

Apărarea și promovarea valorilor, intereselor și obiectivelor naționale

Securitatea națională a Republicii Moldova se realizează prin măsuri adecvate de natură: **politică, economică, diplomatică, socială, juridică, educativă, administrativă și militară, prin activitate de informații, contrainformații, precum și prin depășirea eficientă a crizelor**, în conformitate cu legislația în vigoare și cu dreptul internațional.

Strategia de securitate a Republicii Moldova

Calea de integrare europeană

Calea de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană presupune întreținerea bunelor relații:

- Pe plan bilateral
- Regional
- Participarea la cooperare multilaterală

Linii directorii în politica de securitate

Republica Moldova se ghidează după următoarele linii directorii în politica sa de securitate națională:

1. Asigurarea respectării statutului său de neutralitate permanentă
2. Restabilirea integrității teritoriale a statului, eliminarea prezentei militare străine, consolidarea independenței și suveranității statului
3. Menținerea proceselor de integrare europeană într-o stare dinamică avansată

Linii directorii în politica de securitate națională a Republicii Moldova

4. Asigurarea dezvoltării democratice a societății și consolidarea securității interne
5. Dezvoltarea economică și socială ascendentă a țării prin accelerarea reformelor politice, economice și instituționale, în primul rând a celor care permit îndeplinirea criteriilor de aderare la Uniunea Europeană
6. Dezvoltarea și valorificarea cât mai plenară a potențialului uman, principala resursă a țării, apărarea cât mai eficientă a intereselor și drepturilor cetățenilor săi în țară și peste hotare
7. Consolidarea dimensiunii economice, sociale, energetice și ecologice a securității

Clasificarea securității: nivelurile securității

1. Securitatea individuală

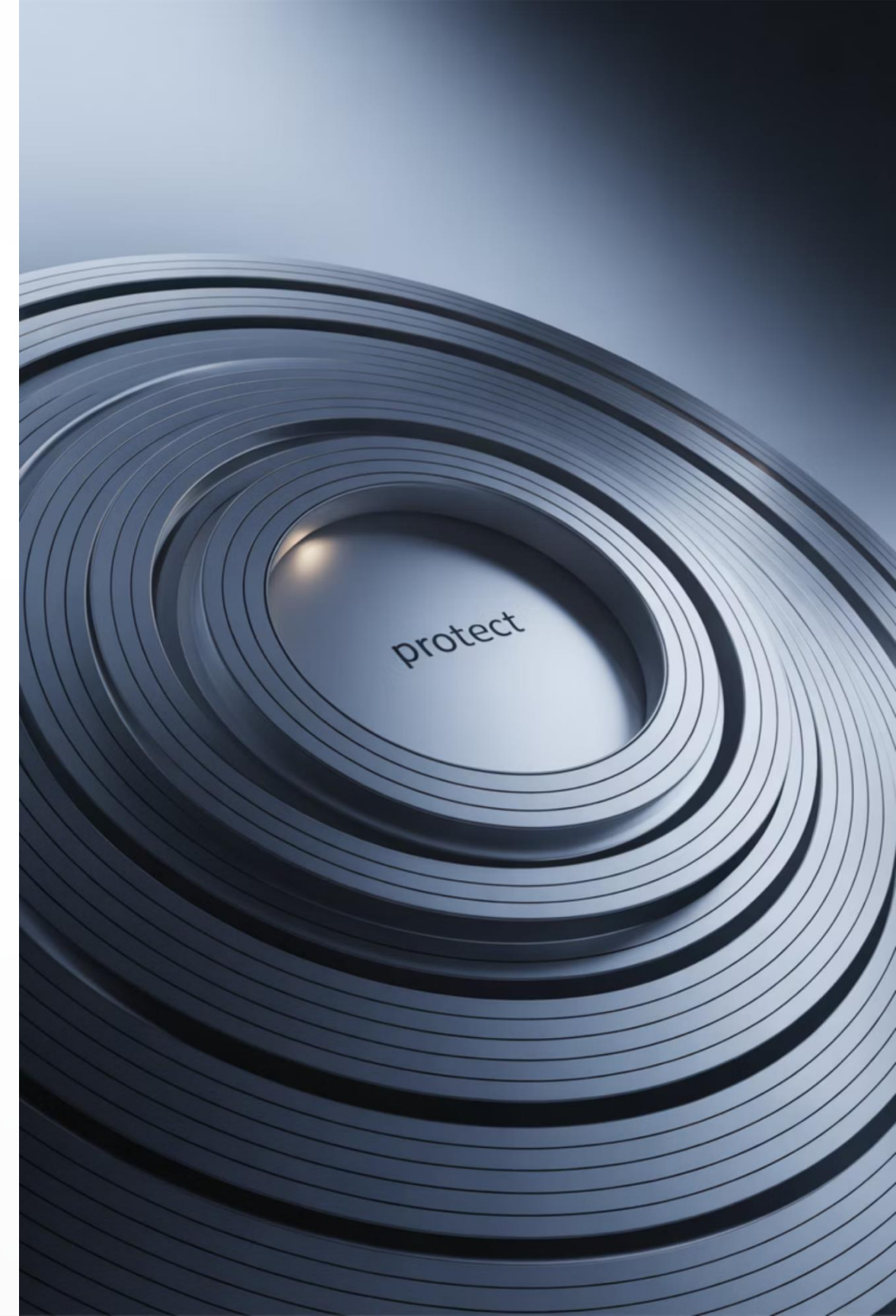
Amenințările la adresa securității individuale pot fi:

- **Sociale** – pericole fizice
- **Economice** – distrugerea proprietății, îngrădirea accesului la muncă
- **Politice** – lezarea drepturilor și libertăților omului, lezarea demnității, discriminare

2. Securitatea națională

Specialiștii în domeniul securității consideră că statul are 3 elemente distincte:

- **Ideea de stat** – conceptul ideologic și identitatea națională
- **Baza fizică a statului** – teritoriul, populația, resursele
- **Instituțiile statului** – structurile administrative și de guvernare

Relația dintre stat și națiune în contextul securității

- ✓ Suveranitatea statului conferă o stabilitate în asigurarea securității statului.
- ✓ Națiunea reprezintă obiect al securității statului. În aceasta ordine de idei B. Buzan identifica 4 tipuri de legături între stat și națiune:

1

Națiunea-stat

Națiunea precedă statul iar relațiile dintre națiune și stat sunt puternice. Acest tip de stat în relații internaționale e perceput ca un stat unitar. (exemplu: Italia)

2

Statul-națiune

În acest model statul are rolul decisiv în formarea națiunii. Aici statul e responsabil de crearea imaginii în plan internațional. (exemplu: SUA)

3

Națiunea-stat parțial

Reprezintă o națiune împărțită în 2 state și obiectivul prioritar e unificarea. Acest model prezintă o sursă continuă de insecuritate atât în plan intern cât și pe plan internațional (exemplu: Coreea)

4

Statul multinațional

Reprezintă modelul de stat cu mai multe națiuni în interiorul său. În aceste state ideea națională nu reprezintă un element unificator. Din aceste considerente deseori asemenea state sunt vulnerabile la amenințări specifice a securității, precum separatismul (exemplu: Federația Rusă)

Nivelurile securității naționale, regionale și internaționale

În lume există **state puternice** ce sunt o sursă de securitate individuală și națională și **state slabe** ce constituie o sursă de insecuritate individuală care deseori se răsfrânge asupra statului.

Securitatea națională

Nivelul național se referă la capacitatea fiecărui stat de ași proteja suveranitatea, integritatea teritorială și ordinea internă. Nivelul național este fundamentul pe care se construiește securitatea la nivel mai larg.

Securitatea regională

Este asigurată prin crearea unui spațiu comun de securitate de un grup de state sau a unor condiții ce ar garanta:

- Conviețuirea pașnică a statelor în acest spațiu, gestionarea amenințărilor regionale (conflicte etnice, terorism transfrontalier, migrație necontrolată).
- Respectarea echilibrului în realizarea intereselor naționale în zona comună de securitate.
- Cooperarea militară, economică, politică pentru stabilitate
- Crearea condițiilor pentru ca fiecare stat să-și poată realiza propriul sistem de securitate, care să nu prejudicieze celelalte state participante la spațiul comun de Securitate (crearea de mecanisme comune de prevenire a conflictelor și rezolvarea crizelor).

Nivelul securității internaționale

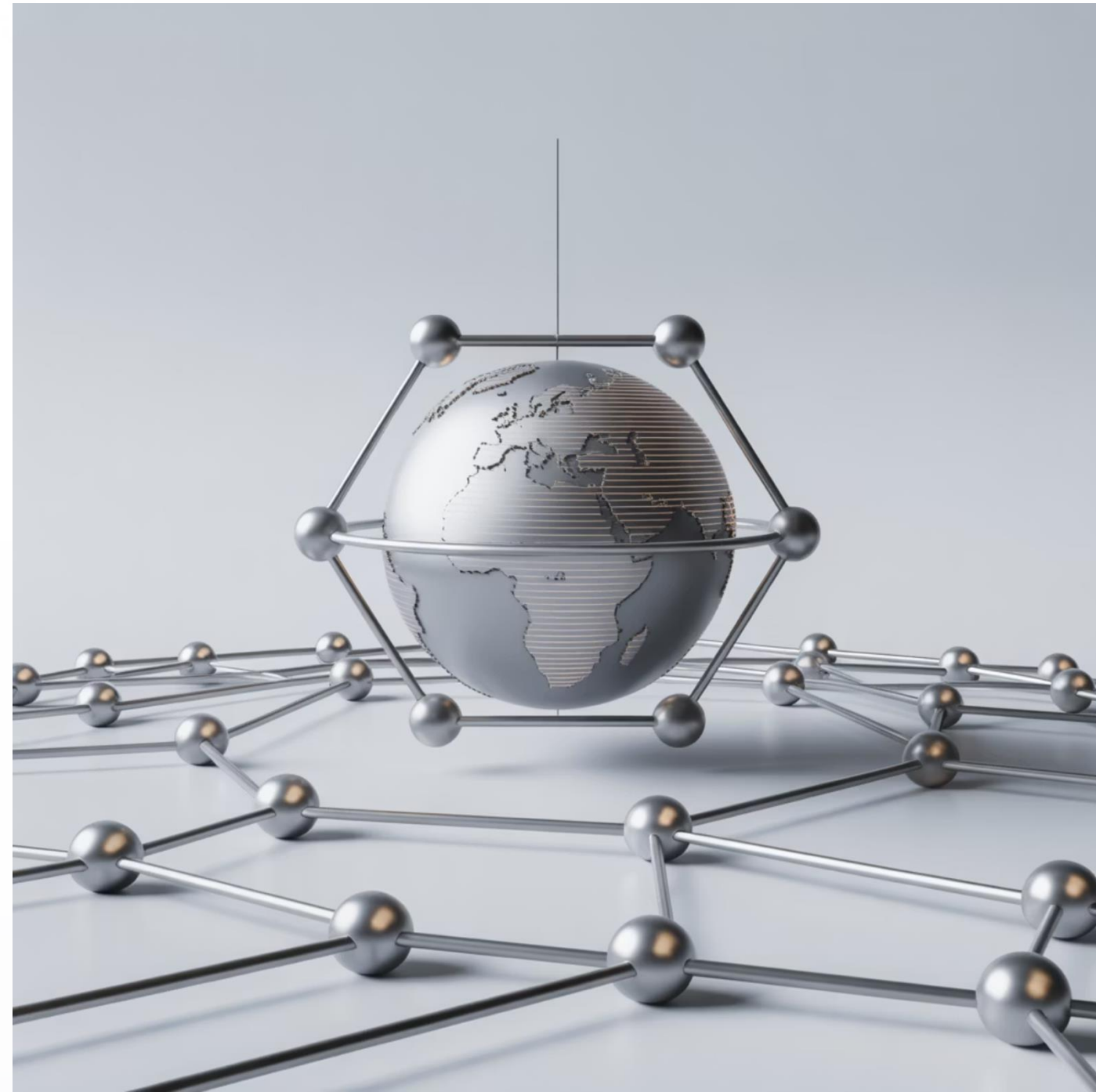
Include ansamblul relațiilor și mecanismelor prin care statele și organizațiile internaționale (ONU, Consiliul de Securitate, G20 etc.) gestionează securitatea mondială.

Nivelul internațional/global presupune organizarea relațiilor internaționale în așa mod încât fiecare stat să beneficieze de protecție în fața oricărei agresiuni/amenințări, de orice atentat la adresa independenței și suveranității naționale/integrității teritoriale, militare, politice, economice, sociale, tehnologice și geografice.

Obiectivele:

- Prevenirea războaielor majore și a proliferării armelor de distrugere în masă.
- Combaterea amenințărilor globale (terorismul internațional, schimbările climatice, atacurile cibernetice, pandemii).
- Respectarea echilibrului în realizarea intereselor naționale, regionale și internaționale în zona comună de securitate
- Promovarea stabilității prin norme de drept internațional și tratate multilaterale.
- Conviețuirea pașnică a statelor în acest spațiu

Securitatea internațională depinde de stabilitatea regională, iar securitatea regională se bazează pe capacitatea statelor de a-și menține securitatea națională.

Dimensiunile securității internaționale

Reieșind din faptul că conceptul de securitate este multidimensional, elementele sale constitutive sunt următoarele dimensiuni:

Dimensiunea militară

Amenințările militare contemporane sunt:

- Armele de distrugere în masă
- Armele nucleare
- Terorismul

Dimensiunea politică

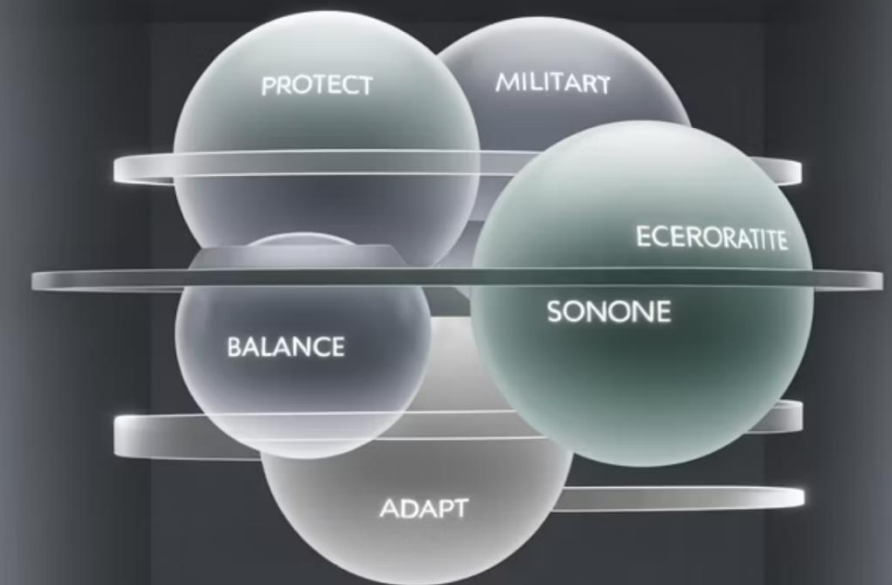
Dimensiunea politică poate fi de 2 nivele:

- **Intern** – buna guvernare vis-a-vis proasta guvernare
- **Extern** – raportat la securitatea internațională, dreptul internațional, pericole: lovituri de stat

Dimensiunea economică

Pericolele economice sunt:

- Adâncirea diferenței între bogați și săraci
- Răspândirea sărăciei în lume

Dimensiuni sociale, culturale și ecologice ale securității

Dimensiunea socială/societală

Amenințări:

- Migrația
- Degradarea
- Sărăcia

Dimensiunea culturală

Pericole:

- Religia
- Etnia
- Identitatea

Dimensiunea ecologică

Pericolele ecologice sunt:

- Poluarea
- Încălzirea climei
- Epuizarea resurselor naturale
- Defrișarea

Sarcini de autoevaluare

Pentru verificarea cunoștințelor, realizați analize detaliate pe următoarele teme:

Evoluția conceptului

Conceptul de "securitate internațională" și evoluția acestuia în sec. XX

Analiza mediului

Mediul de securitate post război rece – o analiză multidimensională a securității

Model operațional

Modelul operațional al securității internaționale

Evoluție istorică

Evoluția conceptului securității internaționale în sec. XX

Importanța securității

Rolul și importanța securității internaționale pe arena internațională

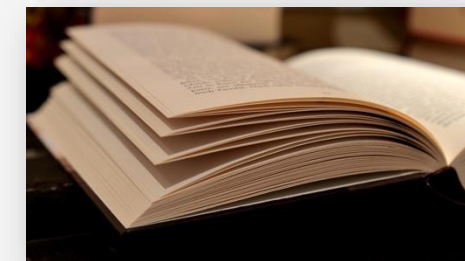

Teme pentru lucru individual

- 1. Evoluția conceptului de securitate internațională: de la securitatea militară la securitatea umană**
- 2. Abordarea constructivistă asupra securității internaționale în secolul XXI**
- 3. Securitatea colectivă vs. securitatea comună: concepte și aplicabilitate în actualul context global**
- 4. Dimensiunile securității internaționale: militară, economică, societală, ecologică și informațională**
- 5. Rolul NATO în asigurarea securității internaționale după 2022**
- 6. Securitatea internațională în spațiul ex-sovietic: între influența rusă și aspirațiile europene**

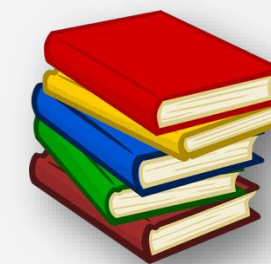
Pentru realizarea lucrărilor individuale, folosiți bibliografia recomandată și resurse adiționale din bazele de date academice.

Bibliografie selectivă (I)

1. Bennett A. Case Study Research Methods. Accesibil la: <https://www.sv.uio.no/english/research/phd/summer-school/courses-2017/case-study-research-methods.pdf>
2. Bull H. Societatea anarhică. Chișinău: Știința, 1998. 318 p.
3. Buzan B. People, States and Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. Harvester Wheatsheaf, 1991.
4. Buzan B. Popoarele, statele și frica. Cartier, 2014, p. 97-115.
5. Dalby, S. (1997) 'Contesting an Essential Concept: Reading the Dilemmas in Contemporary Security Discourses', in K. Krause and M.C. Williams (eds.)
6. Dicționarul explicativ al limbii române, op. cit., p. 846
7. Duțu P. Apărarea colectivă – o necesitate a menținerii integrității statale naționale. Acțiunea Armatei României în cadrul apărării NATO. București: EUNA „Carol I,” 2005. 48 p.
8. Huntington S. The Clash of Civilizations: Remaking of World Order. New York: Touchstone Book, 1997. 367 p.
9. Juc V. Securitatea națională și politica externă ale Republicii Moldova în contextual transformărilor structural de system postrăzboi rece. Chișinău, 2015..
1. Iordache Gh. Considerații privind evoluția rolului și misiunilor principalelor instituții internaționale de securitate colectivă. Expansiunea spre est a NATO. În: „Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului XXI,” Sesiunea de comunicări științifice cu participare internațională, Secțiunea apărare și securitate națională. București: EUNA, 2005, p. 578-585.
2. Juc V. Edificarea relațiilor internaționale post-Război Rece: aspect teoretico-metodologice și replieri geostrategice. Teză de doctor habilitat în politologie, Chișinău, 2012.
3. Kaplan M. System and Process in International Politics. New York: John Wiley, 1957. 150 p.
4. Kissinger H. Diplomacy. New York: Touchstone Rockefeller Center, 1994. 912 p.
5. Kolodziej E. A. Securitatea și relațiile internaționale, Iași, Editura Polirom, p. 168.
6. Kolodziej E. A Securitatea și relațiile internaționale, București, 2007, Editura Polirom, pag. 36
7. Maslow A. A Theory of Human Motivation. In: Psychological Review Nr. 50, p.370-396

Bibliografie selectivă (II)

1. Mică enciclopedie de politologie, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 402.
2. Mija V. Neutralitatea Republicii Moldova prin prisma politicilor de Securitate ale unor state Europene neutre. Teza de doctor. Chișinău, 2016.
3. Moravcsik A. Security Studies. Accesibil la:
<https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/Final%20Copy.pdf>
4. Morgenthau H. Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace. Iași: Polirom, 2007. 735 p.
5. Moștoflei C., Duțu P., Sarcinschi A. Studii de Securitate și apărare. Volumul 2 pag. 14.
6. Richicinschi Iu. Terorismul-pericolul destabilizării securității internaționale. Monografie, Chișinău, CEP al USM, 2005, 117 p.
7. Sandu M., Siteanu E. Securitatea națională prin securitatea colectivă, Editura CTEA, București, 2007, p. 27

1. Sava I. N. Teoria și practica securității. Suport de curs. București, 2007, 27-29.
2. Troncotă C. Suport de curs pentru disciplina Securitate internațională, 2006
3. Waltz K. Theory of International Politics. Berkeley: University of California, 1979. 251 p.
4. Богатуров А. Д. и др. Очерки теории и политического анализа международных отношений. Москва: НОФМО, 2002, с. 190-206.
5. Большаков С. И. Север Европы в стратегии НАТО и ЕС и интересы национальной безопасности России. Москва, 2005. 254 с.
6. Вопросы методологии исследования проблем международной безопасности. Обеспечение фундаментальности проводимых исследований.
7. Косолапов Н. А. Сила, насилие, безопасность: современная диалектика взаимосвязей.
8. Ницевич В.Ф. Методология исследования международной безопасности. В Мировые Проблемы. Внешняя политика nr. 3. 2012, с. 186.